

ส่วนที่ 1

ชื่อผลงาน ประสิทธิภาพของโครงการต้นแบบตำบลฟันดีเด็ก 0 - 3 ปีไม่มีฟันผุ จังหวัดพะเยา

Best practice plan(สาขา สุขภาพช่องปาก)

กำหนดรูปแบบการนำเสนอ

ประเภทผลงานวิชาการ

ชื่อผู้ส่งผลงาน

นายประสิทธิ์ วงศ์สุภา

ตำแหน่ง ทันตแพทย์ชำนาญการ

สถานที่ปฏิบัติงาน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา

จังหวัด พะเยา เขตสุขภาพที่ 1

โทรศัพท์ 054-409162 มือถือ 087-190747 โทรสาร 054-409198

E-mail: hippies_126@hotmail.com

ปีที่ดำเนินการ: 2557-2560

Best Practice Service สาขาทันตกรรมเขตสุขภาพที่ 1

บทคัดย่อ

ประสิทธิผลของโครงการต้นแบบตำบลฟันดีเด็ก 0 - 3 ปีไม่มีฟันผุ จังหวัดพะเยา

Effectiveness of sub-districts dental health model for caries free project
in children 0-3 years old in Phayao province

ประสิทธิ์ วงศ์สุภา

กลุ่มงานทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา

วัตถุประสงค์ของการศึกษานี้เพื่อวัดประสิทธิผลด้านสุขภาพช่องปากของโครงการต้นแบบตำบลฟันดี เด็ก 0-3 ปีไม่มีฟันผุ จากปัญหาสุขภาพช่องปากในกลุ่มเด็กก่อนวัยเรียนเป็นประเด็นสำคัญระดับประเทศ ทางศูนย์อนามัยที่ 1 จังหวัดเชียงใหม่ จึงดำเนินงานโครงการต้นแบบตำบลฟันดีเด็ก 0-3 ปีไม่มีฟันผุ เพื่อแก้ปัญหาฟันผุในกลุ่มเด็กอายุ 0-3 ปี ร่วมกับเขตสุขภาพใน 8 จังหวัดเขตภาคเหนือตอนบน กลุ่มงานทันตสาธารณสุขสำนักงานสาธารณสุขและผู้เกี่ยวข้อง โดยจังหวัดพะเยาเข้าร่วมโครงการดังกล่าว จำนวน 10 ตำบล เวลาดำเนินการปี 2557-2560 กลุ่มเป้าหมายคือเด็กแรกเกิดจนถึงอายุ 3 ปี โดยมีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพทันตบุคลากรและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ในการดูแลทันตสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน รูปแบบการศึกษาเป็นการศึกษาเชิงทดลอง (experimental study) วิธีการดำเนินงาน คือเลือกตัวแทนตำบลต้นแบบ อำเภอละ 1 ตำบล และมีการติดตามผลเด็กกลุ่มเป้าหมายจนครบ 3 ปี เพื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลกับกลุ่มเด็กที่เป็นกลุ่มเปรียบเทียบ ในเด็กกลุ่มเป้าหมายมีกิจกรรมหลักคือ 1) การตรวจสถานะช่องปากและ 2) การสำรวจพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากในพื้นที่ต้นแบบ ตามแนวทางการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กปฐมวัย กรมอนามัย ปีละ 1 ครั้ง 3) การถอดบทเรียนในพื้นที่ มีการกำกับ ติดตาม ประเมินผลและเยี่ยมเสริมพลังระดับจังหวัด สุ่มประเมินเชิงคุณภาพ 1 ครั้งต่อปี จำนวน 2 ตำบล สำหรับกลุ่มที่นำมาเปรียบเทียบเป็น เด็กกลุ่ม 3 ปี ที่ได้รับบริการทันตสุขภาพศึกษาตามปกติ ในปี 2559 การวัดผลประสิทธิผลวัดจาก ผลลัพธ์ด้านสุขภาพช่องปาก เช่น ค่า ฟันผุถอนอุดในฟันน้ำนม (dmft) วิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยใช้ค่าสถิติ ทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบค่าไคร้สแควร์ (χ^2) และค่าสถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) และวิเคราะห์กระบวนการดำเนินงานของโครงการ

ผลการศึกษากลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการอายุ 0-1 ปีในปี 2557 จำนวน 267 คน เมื่อถึงปี 2560 มีกลุ่มเป้าหมายเหลือ จำนวน 201 คน จำนวนเด็กกลุ่มเปรียบเทียบจำนวน 320 คน การประเมินประสิทธิผลวัดค่า ฟันผุถอนอุดในฟันน้ำนม (dmft) พบว่ากลุ่มเป้าหมายมีค่าน้อยกว่ากลุ่มเปรียบเทียบคือมีค่า 1.73 ± 3.1 และ 2.25 ± 3.93 ($p < 0.05$) ตามลำดับ จำนวนเด็กที่มีคราบจุลินทรีย์ 4 ซี่น้ำบน และจำนวนเด็กที่มีฟันผุแบบจุดรอยโรคสีขาว (white spot lesions) พบว่ากลุ่มเป้าหมายให้ผลมีค่าน้อยกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ ($p < 0.001$) ผลด้านกระบวนการทำงาน พบว่าเกิดกระบวนการพัฒนาศักยภาพ การพัฒนาทักษะการทำงานส่งเสริมป้องกันทันตสุขภาพในชุมชนของทันตบุคลากร ทีมสหวิชาชีพ การสร้างการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่ทำให้มีการดำเนินงานเชิงรุก มีการประชุมจัดทำแผนดำเนินการ ติดตามเยี่ยมและถอดบทเรียนร่วมกันและมีการปรับกระบวนการดำเนินงานในเรื่องการพัฒนาทันตบุคลากรในพื้นที่บริหารจัดการงานระดับพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพและเชื่อมโยงการทำงานทันตสาธารณสุขระดับชุมชน ระดับจังหวัด และระดับเขตสุขภาพ

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ โครงการต้นแบบตำบลฟันดี ทันตสุขภาพ เด็ก 0-3 ปี